

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa doktorska pt. *Queerując tłumaczenie – podstawy teoretyczne i strategię tłumaczenia queerowego* składa się z dwóch zasadniczych części – teoretycznej oraz praktycznej. Całość uzupełniona jest o aneks, w którym umieszczono trzy wywiady przeprowadzone przez autora z tłumaczkami i tłumaczem części tekstów włączonych do korpusu analitycznego.

Pierwsza część rozprawy, prezentująca podstawy teoretyczne tłumaczenia queerowego, składa się z trzech głównych rozdziałów. Autor opisuje w niej fundamenty teoretyczne na których zbudowany jest jego projekt. Główną ramę metodologiczną rozprawy stanowi Nowa Humanistyka. W rozdziale drugim autor umieszcza swój projekt w szerszym kontekście, opisując podstawowe inspiracje i relacje Queer Studies (a co za tym idzie również tłumaczenia queerowego) z feminizmami, filozofią, antropologią, literaturoznawstwem, językoznawstwem i socjologią. Drugi rozdział zawiera analizę abiektałnych relacji między normatywnym systemem wiedzy/władzy a odmieńczymi/queerowymi podmiotami, w tym wypadku między systemem a tłumaczkami i tłumaczami wprowadzającymi do polisystemu kultury docelowej (abiektałny) tekst queerowy, który zawiera w sobie (niebezpieczny dla heteronormy) potencjał zmian kulturalno-społecznych. Trzeci rozdział stanowi próbę opisu mechanizmów identyfikacji tekstu queerowego. Oprócz funkcjonującego już w przekładoznawstwie (dzięki artykułowi Keitha Harveya) mechanizmu identyfikacji poprzez wykrywanie obecności kampu, autor wprowadza swój własny mechanizm nie(hetero/homo)normatywności, dzięki któremu rozszerzony zostaje wachlarz możliwości interpretacyjnych.

Druga część rozprawy składa się ze szczegółowych opisów siedmiu podstawowych modeli tłumaczenia queerowego. Owe modele to zaobserwowane przez autora, połączone w spójne całości, wiązki strategii translatorskich zastosowanych w konkretnych przekładach zarówno na język polski, jak i z języka polskiego na francuski i angielski. Korpus analityczny składa się z dwóch przekładów (na język angielski i język francuski) pierwszej polskiej powieści pedalskiej *Lubiewo*, polskiego przekładu transowej autobiografii Justin Vivian Bond pt. *Tango*, polskiego przekładu przełomowej dla Queer Studies książki *Gender Trouble* autorstwa Judith Butler oraz trzech polskich przekładów powieści lesbijskich. Całość została uzupełniona o analizę przekładu

filmu *Śmierć i życie Marshy P. Johnson* dostępnego na platformie Netflix. Ponadto, w swojej pracy autor umieścił również analizę opisów kilkunastu profili z gejowskiej aplikacji randkowej GRINDR. Taka konstrukcja korpusu analitycznego pozwoliła autorowi na ukazanie uniwersalności tłumaczenia queerowego, którego strategię możemy zaaplikować do różnorodnych gatunkowo-tekstów źródłowych. Autor omawia i ilustruje wieloma przykładami następujące modele tłumaczenia queerowego: ekwiwalencyjny, homonormatywny, heteronormatywny, inwersyjny, dekodujący, partycypacyjny oraz ustny.

SUMMARY

The dissertation *Queering Translation – Theoretical Framework and Praxis of Queer Translation* is composed of two parts. First part is dedicated to the description of theoretical framework of this interesting phenomena. As for methodology (described in chapter I), the author decided to take more open approach by merging the basic frames and ideas of *New Humanities* (which is a form of local Humanities movement developed by professors such as Ryszard Nycz, Ewa Domańska, Przemysław Czapliński ed al.), Queer Studies, and Translation Studies. Chapter II starts with the description of etymological analysis and problems with translation of the term *queer* into Polish. Furthermore, the author analyzes six major intersections with Gender and Queer Studies that shaped his understanding of the concept of Queer Translation. Those intersections are Feminism(s), Philosophy, Literary Studies, Anthropology, Linguistics, and Sociology. Multiple concepts and terms created on those intersections (e.g. compulsive heterosexuality, cultural construction of sex and gender, gender focused reading, multiple forms of masculinity, genderlects, heteronormativity) are afterwards used by author to build the theoretical framework of Queer Translation. Chapter III helps to better understand the complex relations between power/knowledge and subjects, in this case the (power) relations affecting the translators of queer texts. This chapter provides also two very useful tools which help us identify the queer text itself – the presence of camp and the mechanism of non(hetero/homo)normativity.

The second part of this dissertation is dedicated to the praxis of Queer Translation. The author was willing to present as many concrete examples of this type of translation as possible in order to prove the hypothesis that Queer Translation can (and should) be treated as an autonomous movement in the field of Translation Studies. In order to achieve this objective, the analytical corpus of this work contains many different types of translations – the core is composed of four texts: French and English translations of the first Polish queer novel *Lubiewo* by Michał Witkowski, Polish translation of the text called the “Bible of Gender and Queer Studies” *Gender Trouble* by Judith Butler, and Polish translation of the transgender autobiography of Justin Vivian Bond titled *Tango*. The corpus was furthermore developed by the complex analysis of the translations of lesbian novels such as *Fun Home* by Alison Bechdel, *Sexing the Cherry* and *Writ-244*

ten on the Body by Jeanette Winterson. Author included also the analysis of the translation of *Life and Death of Marsha P. Johnson* movie into Polish. In addition to those translations, author analyzes many profile descriptions published on a gay dating application *Grindr*, which helps him to illustrate the possibilities of queering the intersemiotic translation. The second part of this dissertation contains the detailed descriptions of seven major models of Queer Translation. Each model is created on the basis of multiple strategies used by different translators dealing with queer texts. Therefore author describes the following models: Equivalence, Homonormative, Heteronormative, Inversive, Decoding, Participative and the Model of Queer Interpretation.

Moreover, the author decided to include in his dissertation three interviews that he was able to conduct with translators of core texts forming the analytical corpus. The annexe contains interviews with Madeleine Nasalik (French translation of *Lubiewo*), Karolina Krasuska (Polish translation of *Gender Trouble*), and Jacek Poniedziałek (Polish translation of *Tango*).